Resul Köse, *Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Devletin Şefkatli Yüzü* (1923-1960), Gazi Kitabevi, Ankara 2021, s. 417, ISBN: 978-625-7358-96-5

Dr. Akif Çarkçı

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6522-7140>

Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Siyaset Bilimi Anabilim Dalı, İstanbul – TÜRKİYE

Makale Geçmişi

Geliş: 29.05.2021

Kabul: 15.09.2021

On-line Yayın: 28.09.2021

Anahtar Kelimeler

Resul Köse

Güneydoğu Anadolu

Devlet

Şefkatli Yüz

Kitap İncelemesi

DOI:

<http://dx.doi.org/10.29228/JASSS.51570>

Kapak

Atıf Bilgisi / Reference Information

Çarkçı, A. (2021). Resul Köse, *Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Devletin Şefkatli Yüzü* (1923-1960), Gazi Kitabevi, Ankara 2021, s. 417, ISBN: 978-625-7358-96-5. *Jass Studies-The Journal of Academic Social Science Studies*, 14(86): 629-632.

Resul Köse, *Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Devletin Şefkatli Yüzü* (1923-1960), Gazi Kitabevi, Ankara 2021, p. 417, ISBN: 978-625-7358-96-5

Dr. Akif Çarkçı

University of Health Sciences, Department of Political Science, Istanbul – TURKEY

Article History

Submitted: 29.05.2021

Accepted: 15.09.2021

Published Online: 28.09.2021

Keywords

Resul Köse

Güneydoğu Anadolu

Devlet

Şefkatli Yüz

Book Review

DOI:

<http://dx.doi.org/10.29228/JASSS.51570>

Cover

Eser, 2019 yılında, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalında kabul edilen “CHP ve DP Hükümetleri Dönemlerinde Doğu ve Güneydoğu Anadolu Politikaları” başlıklı doktora tezinin her iki parti döneminin sosyal, sağlık, bayındırlık, iktisat, ulaştırma politikaları gibi başlıkları esas alınarak kitap formatına dönüştürülmüş halidir.

Dr. Resul Köse tarafından kaleme alınan çalışmada 1923 yılından 1950 yılına kadar ülkeyi kesintisiz şekilde yöneten CHP hükümetleriyle, bu parti içinden ayrılan kimi isimlerin kurduğu ve 1950-1960 yılları arasında ülkeyi on yıl kadar idare eden Demokrat Parti hükümetlerinin iktidarları döneminde Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yukarıda sayılan konularda takip edilmiş politikalar ele alınıp değerlendirilmiştir.

Her iki dönemde bölgede uygulanan politikalar karşılaştırmalı bir yaklaşımla ele alınmış, hem hükümetler tarafından uygulanan politikalar aşağı yukarı kırk yıllık bir zaman dilimi için analiz edilmiş hem de her iki partinin bölgeye ilişkin ortak ve farklı yaklaşımları değerlendirilmiştir. Söz konusu döneme ilişkin olarak, bölgede uygulanan politikaların örneğin tek başlıkta değil de dört ana başlıkta incelenmiş olması çalışmayı diğer başka çalışmalardan kapsam bakımından ayırmaktadır.

Çalışmanın literatüre bir başka katkısı ise bölgede bugün de varlığını sürdüren kimi sorunların tarihsel köklerinin ortaya konulmasıdır. Bu sayede çalışmanın ortaya koyduğu veriler esas alınarak bugünün sorunları için devletin hafızasına başvurularak bölgesel meseleler için yeni çözüm önerileri de ortaya konulabilecektir. Zira söz konusu bölgede geçmişte neler yaşandığını bilmeden bugünü ve geleceği analiz edebilmek mümkün olmayacaktır.

Çalışmanın tarih aralığının 1923 ile 1960 yılları arasında belirlenmiş olması bu tarih diliminde devleti idare eden iki ayrı partinin varlığıdır. DP her ne kadar CHP içinden çıkmış bir parti olsa da CHP ile benzeştiği veya CHP’den ayrıştığı pek çok nokta bulunmaktadır. Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yürütülen politikaların her iki parti döneminde tamamen aynı, benzer, birbirinin devamı olduğuna dair fikir eserde masaya yatırılmış, bu tezin doğru olmadığına dair pek çok veri eser kapsamında analiz edilmiştir. Çalışma kapsamında bölgede uygulanan benzer politikalar ele alındığı gibi CHP ve DP’yi birbirinden farklı kılan politikalar da masaya yatırılmış, böylece farklı olan politikalar varsa bunlar da sebep ve sonuçlarıyla birlikte incelenmiştir.

Çalışmada kaynak olarak yoğun bir şekilde arşiv belgelerinden istifade edilmiş, T.C. Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi baştan aşağı taranarak çok sayıda belge incelenmiştir. Araştırmanın sadece anahtar kelimeler üzerinden değil de tüm belgeler taranmak marifetiyle yapılmış olması çalışmayı özgün kılan bir başka husustur. Benzer şekilde TBMM zabıtlarının taranarak faydalı malzemenin esere yansıtılmış olması da manidardır. Bunun yanında konuyla ilgili telif eserler, gazeteler, hatıralar ve tezler de çalışmada kullanılan diğer kaynaklardır.

Eserin giriş kısmında araştırmanın önemi ve amacına değinilmiş, araştırmanın muhtevası hakkında kısa bir bilgi sunulmuş, araştırmanın kaynaklarıyla ilgili ise detaylı açıklamalar yapılmıştır. Bu kısımlardan sonra yine giriş kısmında dördüncü ana başlık olarak Cumhuriyet dönemine kadar bölgenin tarihçesine kısaca bakılmış, sonraki kısımda ise Cumhuriyet döneminde bölgede baş gösteren Şeyh Sait İsyanı, Ağrı İsyanları, Sason Ayaklanmaları, Dersim İsyanları gibi isyanlar işlenerek bölgedeki genel siyasi panorama ve devlet-bölge ilişkisi ele alınmış, yine aynı kısımda bölgede kurulan Umumi Müfettişliklerin icra ettiği fonksiyon masaya yatırılmıştır.

Eserin birinci bölümü CHP dönemi sosyal politikalarına ayrılmış bu kapsamda CHP’nin bölgede uyguladığı toprak, iskân ve nüfus politikaları masaya yatırılmış, birinci dünya savaşında batıya göç eden doğu mültecilerinin durumuna değinilmiş, benzer konular olarak bölgeye dışarıdan mülteci ve muhacir iskânı ele alınmış, afetler sebebiyle gerçekleştirilen iskânların sebeplerine değinilmiştir.

İkinci bölümde ise CHP hükümetleri döneminde bölgede uygulanan sağlık politikaları masaya yatırılmış bu kapsamda, doğu illerindeki sağlık yatırımları, bulaşıcı hastalıklarla mücadele ve tedavi

kurumları ele alınmıştır.

Kitabın üçüncü kısmında ise CHP hükümetleri tarafından bölgede uygulanan iktisat politikaları ele alınmış, tarım, zirai faaliyetler, tarımsal problemler, sulama imkânları, hayvancılık politikaları, sanayi ve madencilik, doğu vilayetlerinde şeker sanayi ve enerji politikaları masaya yatırılarak bölgenin ekonomik durumuna dair tespitler ortaya konulmuştur.

Kitabın dördüncü bölümü hacim bakımından en geniş bölümü olup bu kapsamda CHP hükümetleri dönemi bayındırlık ve ulaştırma politikaları incelenmiştir. Bölüm Cumhuriyet dönemine kadar demiryollarının durumuna ilişkin tespitlerle başlamakta, CHP'nin demiryolu politikası, söz konusu dönemde bölgede yapılan demiryolu yatırımları, bu kapsamda kurulan yeni hatlar, karayolu hatlarının oluşumu, bölgedeki karayolu yatırımları, hava yolu taşımacılığı, çeşitli bayındırlık yatırımları, birinci, üçüncü, dördüncü umumi müfettişlik bölgesinde takip edilen imar faaliyetleri, bölgede gerçekleştirilen içme suyu yatırımları, Van gölü işletme idaresi gibi başlıklar incelenmiştir.

Eserin beşinci bölümünde Demokrat Partinin politikalarına geçilmiş, ilk olarak dönemin sosyal politikaları incelenmiş, DP'nin muhalefette iken bölgeye nasıl baktığı anlatılmıştır. 1954 ve 1957 seçimlerinde bölgenin genel siyasi panoraması ve iktidar yıllarında DP'nin bölgeye yaklaşımı ilgi çeken diğer önemli başlıklardır. DP'nin doğu vilayetlerinin kalkınmasına nasıl baktığı ve ayrılan bütçelerle ilgili kısımlar ise konuya eğilecek araştırmacılar için değerli bilgiler üretmektedir. Bölümde ilgi çeken en önemli başlık ise "Yasak Bölge Halkının Geri Dönüşleri ve Malları" başlığı olup, konuya ilgi duyanlar eserin ilgili kısmından yararlanabilirler.

Çalışmanın altıncı bölümünde ise DP'nin bölgede uyguladığı sağlık politikaları ele alınmış olup bu kapsamda bölgedeki hastane durumu, sağlık personeli ve sayılarına ilişkin tespitler, salgın hastalıklarla mücadele gibi başlıklar dikkat çekmektedir.

Kitabın yedinci bölümü de oldukça geniş bir muhtevaya sahip olup bu bölümde DP'nin iktisat politikaları masaya yatırılmış, konu DP'nin muhalefette iken bölgeye bu anlamda nasıl baktığı ile başlamış, devamında bölgenin II. Dünya Savaşı sonrasındaki genel durumu masaya yatırılmıştır. Bölüm kapsamında ele alınan ana başlıklar ise tarım, zirai mücadele, tarım politikalarının halka yansması, vergilendirme, Et Balık Kurumu'nun kurulması, hayvan hastalıklarıyla mücadele, kurulan şeker ve çimento fabrikaları, madencilik, enerji ve sulama işleri olarak zikredilebilir. Bölümde dikkat çeken en önemli başlık şüphesiz DP döneminde yoğun şekilde kurulmaya başlayan şeker ve çimento fabrikalarıdır.

Kitabın sekizinci ve son bölümü Demokrat Partinin bölgede uyguladığı bayındırlık ve ulaştırma politikalarına ayrılmış olup, hacim olarak kitabın en kısa bölümünü burası teşkil etmektedir. Bu başlık altında bölgedeki karayolu, demiryolu ve havayolu yatırımları masaya yatırılmıştır.

Eserin sonuç kısmında ise genel bir değerlendirme yapılmış olup araştırma neticesinde elde edilen sonuçlar tartışılmıştır. Dr. Resul Köse tarafından yapılan bu detaylı çalışmanın ciddi bir emeğin ürünü olduğu eserin hacminden ve özellikle kullandığı kaynaklardan anlaşılmaktadır. Arşiv çalışmasının oldukça kapsamlı yapılmış olması, araştırmacıların bilimsel anlamda tatmin düzeyini artırmış ve yapılacak başka çalışmalar için örneklik teşkil etmiş olacaktır. Eser, özellikle Cumhuriyet Tarihi, Siyasi Tarih ve Siyaset Bilimi çalışanlar için kıymetli bir kaynak hüviyetine sahiptir denilebilir.

KAYNAKÇA

Köse, R. (2021). *Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Devletin Şefkatli Yüzü (1923-1960)*. Ankara: Gazi Kitabevi.